

KAZUO
ISHIGURO

Un artist al lumii
trecătoare

Traducere de Rodica Ștefan

POLIROM
2013

— Ia te uită! Ono-san! exclamă, luminându-se la față. Ce întâmplare fericită să te vad azi! Chiar acum câteva clipe îmi spuncam că de-aș avea niște bănuți în plus, aș cumpăra ceva pentru Ono-san, în semn de recunoștință pentru bunătatea sa față de mine. Dar deocamdată nu-mi pot permite decât ceva ieftin și asta ar fi o insultă. Așa că, până una-alta, Ono-san, dă-mi voie să-ți mulțumesc din adâncul inimii pentru câte ai făcut pentru mine.

— N-ai pentru ce, m-am apărat eu. Mi-am spus doar părerea în câteva rânduri, asta-i tot.

— Dar zău, Ono-san, bărbații ca tine sunt mult prea rari. Este o mare cinste pentru mine să fiu coleg cu un asemenea om. Oricât de mult se vor despărți drumurile noastre în anii ce vor veni, îmi voi aminti veșnic de bunătatea ta.

Țin minte că a trebuit să-l mai ascult câteva clipe bune laudele la adresa curajului și caracterului meu. Apoi i-am spus:

— Voiam de mult timp să-ți vorbesc. Știi, m-am tot gândit... Vreau să plec cât de curând de la maestrul Takeda.

Melcul mă privi uluit. Apoi se uită în jur într-un mod comic, parcă temându-se să nu mă fi auzit cineva.

— Am avut mare noroc. Lucrările mele i-au atras atenția pictorului și gravorului Seiji Moriyama. Ai auzit de el, nu?

Încă holbându-se buimac la mine, Melcul clătină din cap, nerevenindu-și din ululală.

— Domnul Moriyama, am continuat eu, este un artist *adevărat*. Și, după toate aparențele, un artist mare. Am avut șansa extraordinară să mă bucur de atenția și sfaturile sale. După părerea lui, dacă mai rămân la maestrul Takeda, talentul meu va avea de suferit în mod iremediabil. Și atunci mi-a propus să-l devin elev.

— Chiar așa? remarcă neîncrezător tovarășul meu.

— Și, știi, chiar acum, în timp ce mă plimbam prin parc, mă gândeam: „Hotărât lucru, domnul Moriyama are absolută dreptate. Bun, toți cei care trudesc ca niște gloabe la maestrul Takeda o fac ca să câștige un ban. Dar aceia dintre noi care nutrim ambiții serioase trebuie să căutam în altă parte”.

În acel moment m-am uitat la Mele cu subînțeles. El continua să mă privească speriat, dar și cu o expresie de perplexitate întipărită pe chip.

— Mă tem că mi-am îngăduit să-i pomenesc domnului Moriyama de tine, i-am spus. De fapt, mi-am exprimat părerea că ești o excepție printre colegii mei de-acum. Singurul într-adevăr talentat dintre toți. Și cu aspirații serioase.

— Zău, Ono-san, izbucni el în răs, cum poți să spui așa ceva? Știu că vrei să fii bun cu mine, dar asta e prea de tot.

— M-am hotărât să primesc generoasa ofertă a domnului Moriyama, am continuat eu. Și te rog stăruitor să mă lași să-i arăt lucrările tale. Cu puțin noroc, poate că te invită și pe tine să-i fii elev.

Melcul mă privi cu neîncredere.

— Ce tot spui, Ono-san!? întrebă el cu glas scăzut. Maestrul Takeda m-a primit la recomandarea unei foarte onorabile cunoștințe de-a tatălui meu. Și, într-adevăr, mi-a arătat multă îngăduință, în ciuda tuturor neajunsurilor mele. Cum aș putea să fiu atât de nerecunoscător încât să-l părăsesc după doar câteva luni?

Apoi, brusc, Melcul păru să înțeleagă importanța cuvintelor sale și adăugă grăbit:

— Bineînțeles, Ono-san, nu vreau să spun că și tu ești nerecunoscător. În cazul tău sunt alte împrejurări. N-aș îndrăzni...

Râse nervos, lăsând fraza suspendată în aer. Apoi făcu un efort să se adune și mă întrebă:

— Ești hotărât să-l părăsești pe maestrul Takeda, Ono-san?

— După părerea mea, am răspuns, maestrul Takeda nu merită să-l fim loiali. Loialitatea trebuie câștigată. Se și pune prea mult preț pe ea. Mult prea des oamenii vorbesc de loialitate și ascultă orbește. Eu, unul, n-am nici cea mai mică dorință să-mi duc viața în felul ăsta.

Nu știu dacă acestea au fost întocmai cuvintele pe care le-am folosit în după-amiaza aceea la templul Tamagawa, pentru că am avut ocazia să povestesc scena de multe ori și când repeți un lucru, fiecare relatare capătă inevitabil propria sa existență. Dar chiar dacă nu m-am exprimat atât de succint față de Mele în ziua aceea, cred că se poate considera că vorbele pe care mi le-am atribuit redau cu destulă precizie atitudinea și hotărârea mea din acel moment al vieții.

Întâmplător, unul dintre locurile unde m-am văzut silit să povestesc și să răs povestesc întâmplări din zilele petrecute în atelierul Takeda a fost masa noastră de la Miği-Hidari. Elevii mei păreau cu toții dornici să cunoască mai multe despre această perioadă timpurie a carierei mele – poate pentru că, în mod firesc, erau curioși să afle ce făcea profesorul la vârsta lor. În orice caz, zilele pe care le petrecusem la maestrul Takeda erau un subiect ce revenea foarte des în cursul acelor seri. Țin minte că am spus o dată:

— N-a fost o experiență chiar așa de rea. M-a învățat unele lucruri importante.

— Iertați-mă, Sensci – Kuroda, cred, a fost cel care a vorbit, aplecându-se deasupra mesei –, dar mi-e greu să cred că un artist poate învăța ceva folositor într-un loc cum e cel pe care l-ați descris.

— Într-adevăr, Sensci, se auzi o altă voce. Spuneți-ne, vă rugăm, ce se putea învăța într-un loc ca acela. Pare mai degrabă un atelier de făcut cutii de carton.

Așa decurgeau întâlnirile de la Migi-Hidari. Discutam cu unul dintre elevi, în timp ce restul stăteau de vorbă între ei, dar de îndată ce mi se punea o întrebare interesantă, toți se opreau din conversație și în jurul meu se forma un cerc de chipuri dornice să-mi audă răspunsul. Ca și cum, în timp ce vorbeau între ei, trăgeau cu urechea să mai afle ceva nou și folositor de la mine. Asta nu înseamnă că erau lipsiți de spirit critic. Dimpotrivă, erau un grup de tineri străluciți, în fața cărora n-ai fi îndrăznit să vorbești fără să cugeți bine înainte.

— Anii petrecuți la atelierul lui Takeda, le-am zis eu, m-au învățat de timpuriu o lecție importantă, și anume că dacă pe profesori se cuvine să-i privești cu admirație, e la fel de necesar să le pui autoritatea sub semnul întrebării. Experiența cu Takeda m-a învățat să nu urmez niciodată mulțimea orbește, ci să analizez cu grijă direcția în care sunt împins. Și dacă există vreun lucru pe care v-am încurajat să-l faceți, este acela de a vă înalța deasupra tiraniei lucrurilor. Să vă ridicați deasupra influențelor indezirabile și nesănătoase care ne-au copleșit și au slăbit într-atât fibra națiunii noastre în acești zece, cincisprezece ani.

Fără îndoială, eram cam amețit de băutura și vorbele mele sunau foarte pompos, dar așa se desfășurau întâlnirile noastre la masa din colț.

— Într-adevăr, Sensei, spuse careva, nu trebuie să uităm acest lucru. Trebuie să ne străduim să ne ridicăm deasupra influențelor trecătoare.

— Și mai cred, am continuat, că noi, cei de la această masă, avem dreptul să fim mândri de noi înșine. Grotescul și frivolitatea ne asaltează din toate părțile. Dar acum în Japonia se naște în sfârșit un spirit mai bun, mai bărbătesc, iar voi, cei de aici, sunteți o părticică din el. Dorința mea, de fapt, este să continuați să vă faceți cunoscuți

drept nici mai mult, nici mai puțin decât vârful de lance al noului spirit. Adevărul e – și mă adresam deja nu doar celor de la masă, ci tuturor celor din jur care ascultau – că acest loc al nostru unde ne adunăm cu toții este o mărturie a noului spirit care se naște, iar toți cei de față avem dreptul să fim mândri.

De multe ori, pe măsură ce beam și deveneam mai veseli, ceilalți clienți se strângeau în jurul mesei noastre din dorința de a interveni în discuțiile și discursurile noastre sau pur și simplu ca să asculte și să se bucure de atmosferă. În general, elevii mei erau dispuși să-i asculte și pe necunoscuți, cu toate că dacă vreunul ne plictisea sau avea păreri dezagreabile, desigur că era imediat redus la tăcere. Totuși, în ciuda discursurilor și discuțiilor pe un ton ridicat, care continuau toată noaptea, la Migi-Hidari altercațiile erau rare, toți cei care frecventam acel local fiind uniți de același spirit. Cu alte cuvinte, locul se dovedea a fi întocmai ce-și dorise Yamagata: un local de calitate, unde te puteai îmbăta cu un sentiment de mândrie și demnitate.

Undeva prin casă mai păstrez o pictură de-a lui Kuroda, elevul meu cel mai talentat, care infățișează o astfel de seară la Migi-Hidari. Se intitulează „Spiritul patriotic”, un titlu care vă poate duce cu gândul la o lucrare cu soldați în pas de marș sau altceva asemănător. Însă punctul de vedere al lui Kuroda era tocmai acela că spiritul patriotic se naște cu mult timp înainte, în rutina existenței noastre de zi cu zi, în lucruri cum ar fi unde bem și cu cine ne adunăm. Era tributul lui – căci pe atunci credea în astfel de lucruri – adus spiritului ce domnea la Migi-Hidari. Tabloul în ulei cuprinde câteva mese și preia mult din culorile și decorul localului. În prim-plan sunt flamurile și lozincile patriotice atârinate la balconul de deasupra. Sub drapele, participanții

sunt adunați în jurul mesei, prinși într-o conversație, în timp ce în fundal o chelneriță în chimonou se grăbește cu o tavă cu băuturi. Este un tablou reușit, care surprinde cu mare precizie atmosfera galăgioasă și, în același timp, demnă și respectabilă de la Migi-Hidari. Astăzi, de fiecare dată când îl privesc, simt încă satisfacția de a-mi reaminti că eu, cu influența – multă, puțină – pe care mi-o dobândisem în oras, puseseam umărul la înființarea aceluia local.

În serile pe care le petrec acum de multe ori în centru, în localul doamnei Kawakami, mă surprind amintindu-mi de Migi-Hidari și de vremurile de mult apuse. Poate pentru că în localul doamnei Kawakami, când Shintaro și cu mine suntem singurii clienți, felul în care stăm la bar, sub acele lumini joase, ne trezește nostalgii. Începem să vorbim despre câte un personaj din trecut, despre cât de mult era în stare să bea sau, poate, despre vreun obicei caraghios pe care-l avea. Apoi, în scurt timp, încercăm să o facem pe doamna Kawakami să-și amintească numele respectivului și, în încercările noastre de a-i improspăta memoria, ne pomenim că ne vin în minte alte și alte amănunte amuzante despre el. Scara trecută, după ce răsescrăm de asemenea amintiri, doamna Kawakami spuse, cum îi era obiceiul în astfel de situații:

— Nu-mi amintesc numele lui, dar cred că l-aș recunoaște după chip.

— Nu cred, Obasan, i-am spus, căutând în memorie. N-a fost un client de-al casei. Se ducea întotdeauna să bea peste drum.

— A, da, la birt. Și totuși, dacă l-aș vedea, poate că l-aș recunoaște. Sau poate că nu, cine știe? Oamenii se schimbă atât de mult. Uneori, pe stradă, văd pe cineva și mi se pare că-l cunosc și dau să-l salut, dar apoi mă uit mai bine și nu mai sunt așa de sigură.